

Περιφέρεια Ηπείρου
Region of Epirus

**ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΓΙΑ ΤΟ ΕΣΠΑ 2021-2027**

Οκτώβριος 2019

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	3
2. ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΕΜΠΟΔΙΑ Η/ΚΑΙ ΑΣΤΟΧΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΑΔΕΙΧΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	19
3. ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΚΥΡΙΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ ΚΑΙ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΟΥΣ	23
4. ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΑΝΑΓΚΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021 – 2027 ...	28

1. Ενότητα 1: Σύνομη περιγραφή της θέσης της Περιφέρειας στο ευρύτερο εθνικό και ευρωπαϊκό περιβάλλον

Ταυτότητα της Περιφέρειας

Η Περιφέρεια Ηπείρου καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της χώρας, έχοντας δυτικά το Ιόνιο Πέλαγος και βορειοανατολικά τους δύσβατους ορεινούς όγκους της Πίνδου. Αν και σε σχέση με τη γεωγραφική της θέση στον Ελλαδικό χώρο θεωρείται σχετικά απομονωμένη, **εν τούτοις κατέχει σημαντικό πλεονέκτημα αποτελώντας Πύλη εισόδου – εξόδου προς τα Βαλκάνια και την Δυτική Ευρώπη.**

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ (2011), ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 336.650 άτομα και αποτελεί περίπου το 3,1% του πληθυσμού της χώρας. Κατά την περίοδο 2001-2011 η Περιφέρεια Ηπείρου παρουσίασε σημαντική μείωση του μόνιμου πληθυσμού κατά 5%, ενώ η αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο χώρας ανήλθε σε περίπου 1,6%. Η Ήπειρος εμφανίζει σημαντικά μικρότερη πληθυσμιακή πυκνότητα σε σχέση με αυτή της χώρας και κατατάσσεται ως μια από τις πλέον αραιοκατοικημένες Περιφέρειες. Επιπλέον, όπως και το σύνολο της χώρας, η Περιφέρεια Ηπείρου αντιμετωπίζει το πρόβλημα της πληθυσμιακής γήρανσης¹.

Σε ότι αφορά τη διοικητική διάρθρωση της Περιφέρειας, περιλαμβάνει τέσσερις (4) Περιφερειακές Ενότητες-ΠΕ (Άρτας, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρέβεζας) και η συνολική της έκταση ανέρχεται σε 9.203τ.χλμ (6,9% της χώρας). Κύριο χαρακτηριστικό της είναι η γεωμορφολογική ποικιλία, καθώς υπάρχουν τέσσερις βασικές ζώνες: α) η παράκτια ζώνη των ΠΕ Πρεβέζης και Θεσπρωτίας, β) η ζώνη των ορεινών όγκων που εκτείνεται κατά μήκος του ανατολικού ορίου της Περιφέρειας στην ΠΕ Ιωαννίνων γ) η ζώνη γεωργικής γης, η οποία περιλαμβάνει το νοτιοδυτικό τμήμα της Περιφέρειας και δ) η ευρύτερη ζώνη των ορεινών και ημιορεινών περιοχών.

Η Ήπειρος αποτελεί μία από τις Περιφέρειες με το χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ, όπου με βάση τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (2016, ΕΛΣΤΑΤ) κατατάσσεται στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των Περιφερειών της χώρας και το οποίο παρουσιάζει πτωτική τάση από το 2008 και έπειτα. Ενδοπεριφερειακά και στις τέσσερις Περιφερειακές Ενότητες καταγράφεται μείωση του κ.κ. ΑΕΠ (από το 2008 και έπειτα), με την Πρέβεζα² το 2016 να έχει το μεγαλύτερο κ.κ. ΑΕΠ και την Άρτα το μικρότερο. Επίσης, λόγω της γεωμορφολογίας της Περιφέρειας και την ύπαρξη αρκετών ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών, δημιουργούνται ενδοπεριφερειακές ανισότητες σε ότι αφορά τη δυνατότητα πρόσβασης του πληθυσμού στα αστικά κέντρα καθώς και σε υπηρεσίες (υγείας, πρόνοιας κλπ.).

Σε ότι αφορά τη δομή της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας³ ο πρωτογενής τομέας, στηριγμένος στη διαθεσιμότητα αξιόλογων φυσικών πόρων, εξακολουθεί να καθορίζει τη φυσιογνωμία της Ηπείρου, συνδεδεμένος με μια σειρά άλλων συμπληρωματικών δραστηριοτήτων τόσο του δευτερογενή όσο και του τριτογενή τομέα, όπως το εμπόριο, η μεταποίηση, η εκπαίδευση, η παροχή υπηρεσιών υγείας, οι μεταφορές και ο τουρισμός. Ειδικότερα:

¹Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Ηπείρου 2015-2019

²Με πολύ μικρή ωστόσο διαφορά από την ΠΕ Ιωαννίνων, η οποία ακολουθεί².

³Αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Περιφέρειας Ηπείρου (ΦΕΚ 286/τ.Α.Α.Π/28-11-2018)

- Ο πρωτογενής τομέας απορροφά την κυρίαρχη παραγωγική χρήση γης. Σημαντικότερες γεωργοκτηνοτροφικές περιοχές της Ηπείρου με τις καλύτερες παραγωγικές επιδόσεις σε όλους τους κλάδους του πρωτογενή τομέα είναι το Λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων και η πεδιάδα Άρτας - Φιλιπιάδας με προεκτάσεις προς την Πρέβεζα. Οι κυριότερες μεταβολές αφορούν τη συρρίκνωση της γεωργικής δραστηριότητας στο Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων με απόδοση γεωργικής γης σε οικιστικές χρήσεις καθώς και η ανάπτυξη της παράκτιας και εσωτερικής ιχθυοκαλλιέργειας η οποία χαρακτηρίζεται από υψηλούς βαθμούς καθετοποίησης και εξωστρέφειας.
- Η χωρική οργάνωση της μεταποιητικής δραστηριότητας, διατηρεί τα χαρακτηριστικά που διαχρονικά διαμορφώθηκαν, με την κυριαρχία των Ιωαννίνων και στη συνέχεια των άλλων βασικών αστικών κέντρων ενώ στη μεθοριακή ζώνη, η μεταποιητική δραστηριότητα παραμένει σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Βασική αναπτυξιακή παράμετρος που μπορεί να επηρεάσει θετικά τον τομέα της μεταποίησης τα επόμενα χρόνια είναι η ανάδειξη της Εγνατίας Οδού σε βασικό αναπτυξιακό άξονα ελκυστικό για την εγκατάσταση μεταποιητικών δραστηριοτήτων, αποθηκών και χονδρεμπορίου.
- Οι δραστηριότητες του τριτογενή τομέα, με εξαίρεση τον τουρισμό, αναπτύσσονται στα τέσσερα μεγάλα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, με τα Ιωάννινα να διατηρούν την κυρίαρχη θέση τους. Όσον αφορά στον τουρισμό, όπου και πάλι τα Ιωάννινα κατέχουν κυρίαρχη θέση, τάση συγκέντρωσης ξενοδοχειακών κτινών υπάρχει στην παράκτια ζώνη Πρέβεζας - Θεσπρωτίας, ενώ στην ενδοχώρα το Μέτσοβο αλλά και η ζώνη των Ζαγοροχωρίων παραδοσιακά εμφανίζουν μια αξιόλογη δυναμική.

Η Ήπειρος με βάση τον Περιφερειακό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας⁴ κατατάσσεται στην 248η θέση μεταξύ 263 Περιφερειών της ΕΕ-28 και στην 5^η θέση συγκριτικά με τις άλλες περιφέρειες της χώρας.

Η υστέρηση της Περιφέρειας στην ανταγωνιστικότητα σε ευρωπαϊκό επίπεδο επιβάλλει την εφαρμογή αναπτυξιακών μέτρων και πολιτικών την περίοδο 2021-2027, που θα αποτελέσουν μοχλούς ώθησης, εμβάθυνσης και προσέγγισης με την Ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική συνοχή και ολοκλήρωση.

Θέση της Περιφέρειας ανά Στόχο Πολιτικής

Στόχος Πολιτικής 1: Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού

Έρευνα - Καινοτομία

Σε ότι αφορά τις επιδόσεις της Περιφέρειας στην έρευνα και την καινοτομία, ο χαρακτηρισμός που της αποδίδεται είναι Moderate Innovator (Regional Innovation Scorecard, 2019), με την απόδοση της καινοτομίας να έχει αυξηθεί με την πάροδο του χρόνου (κατά 12,5% από το 2011 έως το 2019). Η Ήπειρος αποτελεί την 5^η Περιφέρεια στη χώρα (2016) με τον μεγαλύτερο αριθμό επιστημονικών δημοσιεύσεων⁵ σε διεθνή περιοδικά (890 δημοσιεύσεις), ενώ ο δείκτης απήχησης

⁴https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/regional_competitiveness/. Σημειώνεται ότι ο εν λόγω Δείκτης λαμβάνει υπόψη 11 διαστάσεις: θεσμοί, μακροοικονομική σταθερότητα, υποδομές, υγεία, βασική εκπαίδευση, ανώτερη εκπαίδευση και διά βίου μάθηση, αποδοτικότητα της αγοράς εργασίας, μέγεθος αγοράς, τεχνολογική ετοιμότητα, εξειδίκευση επιχειρήσεων, καινοτομία.

⁵<https://metrics.ekt.gr/datatables/300>

των επιστημονικών δημοσιεύσεων⁶ την πενταετία 2012-2016 ανήλθε στο 9,26%, επίδοση που την κατατάσσει στην 1^η θέση συγκριτικά με τις άλλες Περιφέρειες της χώρας και ξεπερνά τον εθνικό μέσο όρο (7,13%). Αναφορικά με την ένταση των δαπανών για Ε&Α ως ποσοστό του περιφερειακού ΑΕΠ⁷, το 2017 ανήλθε στο 1,46%, επίδοση η οποία υπερβαίνει τον εθνικό μέσο όρο (1,13%), την κατατάσσει στην 1^η θέση μαζί με την Αττική, ωστόσο υστερεί σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (2,07%). Αναφορικά με τις δαπάνες Ε&Α του τομέα των επιχειρήσεων ως ποσοστό (%) του περιφερειακού ΑΕΠ⁸, το έτος 2017 ανήλθαν στο 0,45%, παρουσιάζοντας πολύ σημαντική αύξηση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη (ενδεικτικά αναφέρεται ότι 2016 ήταν 0,13% και το 2011 ήταν 0,03%), επίδοση που κατατάσσει την Ήπειρο 3^η θέση (μετά την Αττική και την Κ. Μακεδονία) σε σχέση με τις λοιπές Περιφέρειες, ωστόσο παραμένει κάτω του εθνικού μέσου όρου (0,55%). Σε ότι αφορά την καινοτομία στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας, το ποσοστό των καινοτόμων επιχειρήσεων⁹ την τριετία 2014-2016 ανήλθε στο 46,7%, παρουσιάζοντας αυξητική τάση συγκριτικά με τις προηγούμενες περιόδους (2012-2014 και 2010-2012). Σε ότι αφορά τις δαπάνες για καινοτομικές δραστηριότητες του συνόλου των επιχειρήσεων με καινοτομία προϊόντος ή /και διαδικασίας ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ¹⁰, το 2016 ανήλθαν σε 0,17%, αρκετά κάτω από τον εθνικό μέσο όρο (0,47%). Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 υποστηρίζεται η ενίσχυση της Ε&Α στην Περιφέρεια με έμφαση στη χρηματοδότηση ερευνητικών έργων σε επιχειρήσεις προωθώντας την συνεργασία των επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς καθώς και η ενίσχυση ΜΜΕ για την ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

Σημειώνεται ότι το Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ) διαμορφώνοντας την Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3), έθεσε κατευθύνσεις και στόχους για την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας στην Περιφέρεια και αποφάσισε τη δημιουργία τεσσάρων νέων ερευνητικών κέντρων¹¹. Η δημιουργία των εν λόγω ερευνητικών υποδομών προβλέπεται να χρηματοδοτηθεί στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ)

Αναφορικά με τις επιδόσεις στη χρήση ΤΠΕ, με βάση τα στοιχεία επιμέρους δεικτών του Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (Digital Economy & Society Index - DESI), για το 2019 η Ελλάδα κατατάσσεται 26η (βαθμολογία 38) στο σύνολο των 28 κρατών μελών της ΕΕ στον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (βαθμολογία ΕΕ 52,5). Ο δείκτης Συνδεσιμότητας, εμφανίζει την Ελλάδα πολύ χαμηλά, συγκρινόμενη με τις άλλες χώρες-μέλη της ΕΕ-28, καθώς η Ελλάδα καταλαμβάνει την 28η και τελευταία θέση (βαθμολογία 41,2) σε σχέση με την ΕΕ (βαθμολογία 59,3). Ο δείκτης ανθρώπινου κεφαλαίου, εμφανίζει την Ελλάδα πολύ χαμηλά, συγκρινόμενη με τις άλλες χώρες-μέλη της ΕΕ-28. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 28η και τελευταία θέση σε θέματα εξειδικευμένου σε ΤΠΕ προσωπικού (Ειδικοί ΤΠΕ 1,6% σε σχέση με Μ.Ο. ΕΕ 28 3,7%) και την 25η στις ψηφιακές δεξιότητες (τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες 46% σε σχέση με Μ.Ο. ΕΕ-28 57%). Επιπρόσθετα,

⁶<https://metrics.ekt.gr/datatables/301>

⁷<https://metrics.ekt.gr/datatables/289>

⁸<https://metrics.ekt.gr/datatables/290>

⁹ Καινοτομία στις Ελληνικές Επιχειρήσεις 2014-2016, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης,

¹⁰<https://metrics.ekt.gr/datatables/292>

¹¹ Ερευνητικά Κέντρα: α) Κέντρο Καινοτομίας Κρέατος, β) Κέντρο Αναπαραγωγής και Γενετικής Βελτίωσης των Ζώων, γ) Κέντρο Αρωματικών και Φαρμακευτικών Φυτών και δ) Κέντρο Στήριξης Εξατομικευμένης Ιατρικής & Μοριακής Ιατρικής Ακριβείας

σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat¹² τα οποία είναι διαθέσιμα σε επίπεδο γεωγραφικής ομάδας (NUTS1), για την Βόρεια Ελλάδα (στην οποία εντάσσεται η Περιφέρεια Ηπείρου) καταγράφονται τα ακόλουθα:

- το ποσοστό των ατόμων που χρησιμοποιούν ίντερνετ τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα ανήλθε στο 68% (2018), με αυξητική τάση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, ωστόσο κάτω του εθνικού μέσου όρου (70%),
- το ποσοστό των νοικοκυριών με πρόσβαση στο διαδίκτυο ανήλθε σε 73% (2018), αυξημένο σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, ωστόσο υστερεί κατά 3 μονάδες από το ποσοστό σε εθνικό επίπεδο (76%),
- το ποσοστό των ατόμων που δεν έχει ποτέ χρησιμοποιήσει υπολογιστή ανήλθε σε 30% (2017), έναντι 27% σε επίπεδο χώρας.

Η έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων σε εθνικό επίπεδο και κατ' επέκταση και σε επίπεδο Περιφερειών, αποτελεί σημαντικό εμπόδιο τόσο για την Ελλάδα συνολικά, όσο και για τις Περιφέρειες (και στη συγκεκριμένη περίπτωση την Περιφέρεια Ηπείρου) όσον αφορά την αξιοποίηση των ευκαιριών ανάπτυξης στο πλαίσιο μετάβασης στην ψηφιακή κοινωνία και οικονομία (σύμφωνα και με τις κατευθύνσεις της Εθνικής Ψηφιακής Στρατηγικής 2016-2021).

Όσον αφορά την ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας από τις επιχειρήσεις, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 22η θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ (βαθμολογία 32,8) υπολείπεται κατά πολύ του μέσου όρου της ΕΕ (βαθμολογία 41,1). Το ποσοστό των ΜΜΕ που πραγματοποιούν ηλεκτρονικές πωλήσεις παρέμεινε σταθερό στο 11% το 2018, όπως ήταν το 2017. Ο κύκλος εργασιών τους από το ηλεκτρονικό εμπόριο επίσης παραμένει χαμηλός, μόλις στο 4% του συνολικού κύκλου εργασιών. Επίσης πολύ χαμηλό ποσοστό των επιχειρήσεων (7%) χρησιμοποιεί υπολογιστικό νέφος σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ (18 %).

Αναφορικά με την Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση η Ελλάδα κατατάσσεται πολύ χαμηλά στην 27η θέση (46,9) μεταξύ των χωρών της ΕΕ, (δείκτης ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες- DESI 2019) υπολείπεται κατά πολύ του μέσου όρου της ΕΕ, (62,9). Βασική προτεραιότητα απ' αυτήν την άποψη είναι η συνέχιση και επίσπευση της εφαρμογής ψηφιακών λύσεων για τον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα και την ανάπτυξη ολοκληρωμένων λύσεων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, που θα βελτιώσουν την σχέση κράτους - πολίτη και κράτους - επιχειρήσεων.

Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 χρηματοδοτούνται στην Περιφέρεια παρεμβάσεις για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ σε σχέση με την επιχειρηματικότητα, καθώς και τη δημιουργία ηλεκτρονικών υποδομών από την δημόσια διοίκηση και τοπική αυτοδιοίκηση προς όφελος των πολιτών και των επιχειρήσεων, ενώ ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου των επιχειρήσεων.

Επιχειρηματικότητα

Αναφορικά με τις επιδόσεις της περιφερειακής οικονομίας, το ΑΕΠ της Περιφέρειας το 2016 (ΕΛΣΤΑΤ) ανήλθε σε 3,96δισ€ (10¹ στην κατάταξη μεταξύ των άλλων Περιφερειών) καταγράφοντας πτωτική τάση από το 2008 και έπειτα. Σε ότι αφορά την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) της Περιφέρειας, το 2016 (ΕΛΣΤΑΤ) ανήλθε σε 3,45δισ€,

¹² EUROSTAT, α) Individuals who used the internet, frequency of use and activities (Frequency of internet access: once a week (including every day)), β) Households with access to the internet at home, γ) Individuals who have never used a computer.

συνεισφέροντας κατά 2,2% στην ΑΠΑ της χώρας και ακολουθώντας πτωτική τάση από το 2008 και έπειτα.

Τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην ΑΠΑ έχει ο τριτογενής τομέας (74,76%), ακολουθεί ο δευτερογενής (16,84%) και τέλος ο πρωτογενής (8,42%). Σύμφωνα με το Μητρώο Επιχειρήσεων της ΕΛΣΤΑΤ¹³, το 2016 δραστηριοποιήθηκαν 45.596 επιχειρήσεις με συνολικό κύκλο εργασιών 4.175εκ.€ και 102.141 απασχολούμενους. Από τη διαμόρφωση της περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ως τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής οικονομίας αναδείχθηκαν η Αγροδιατροφή, οι Τεχνολογίες Πληροφορικής & Επικοινωνιών (ΤΠΕ) & Νεανικής Επιχειρηματικότητας, η Βιομηχανία της Εμπειρίας (Τουρισμός και Ψηφιακές Εφαρμογές) και η Υγεία και Ευεξία. Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 (ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020, ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020, ΠΑΑ 2014-2020) χρηματοδοτείται πλήθος παρεμβάσεων για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας σε περιφερειακό επίπεδο, όπως ενίσχυση επιχειρηματικών σχεδίων για την βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ, για την αύξηση της καινοτομίας των ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται σε τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής οικονομίας, καθώς και για την ενίσχυση του εξαγωγικού τους προσανατολισμού, χρηματοδότηση δράσεων για την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας που αναπτύσσεται σε εμπορικές περιοχές κλπ. Επίσης, χρηματοδοτούνται παρεμβάσεις για τη βελτίωση των προσόντων και δεξιοτήτων των εργαζομένων λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές που επιφέρει το νέο μοντέλο ανάπτυξης της χώρας.

Στόχος Πολιτικής 2: Μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα μέσω της προώθησης της μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και μπλε επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων

Φυσικό Περιβάλλον

Η Ήπειρος διαθέτει έναν αρκετά σημαντικό αριθμό περιβαλλοντικά ευαίσθητων και προστατευόμενων περιοχών με υψηλή οικολογική και αισθητική αξία (συνολικά καταγράφονται 27 περιοχές¹⁴ ενταγμένες στον Αναθεωρημένο Εθνικό Κατάλογο του δικτύου Natura 2000 με συνολική έκταση 502.423,27 ha, ποσοστό περίπου 55% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας), ένα εκτεταμένο σύστημα λιμνοθαλασσών στον Αμβρακικό κόλπο, υγροτόπους διεθνούς σημασίας Ramsar (αφορά το σύμπλεγμα υγροτόπων του Αμβρακικού κόλπου), μια μεγάλη φυσική λίμνη (Παμβώτιδα) καθώς και μικρότερες (φυσικές και τεχνητές) λίμνες, πλήθος περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, αισθητικά δάση, διατηρητέα μνημεία της φύσης καθώς και ιστορικά και πολιτιστικά μνημεία¹⁵. Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 χρηματοδοτούνται σημαντικές παρεμβάσεις τόσο για την προστασία περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής αξίας για την Περιφέρεια, όσο και για την ανάδειξη και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής της κληρονομιάς (πχ. έργα αποκατάστασης ή/και ανάδειξης τοπίων ή/και μνημείων που έχουν ιδιαίτερη φυσική ή πολιτιστική αξία κλπ.). Επισημαίνεται ωστόσο ότι σε ό,τι αφορά τις προστατευόμενες περιοχές της Περιφέρειας, είναι επιτακτική η ανάγκη ολοκλήρωσης του θεσμικού πλαισίου προστασίας των εν λόγω περιοχών, με

¹³ΕΛΣΤΑΤ, Στατιστικό Μητρώο Επιχειρήσεων – Έτος 2016, Πίνακας 5: Αριθμός νομικών μονάδων, κύκλος εργασιών και απασχολούμενοι ανά μονοψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και Περιφέρεια

¹⁴ΦΕΚ 4432/τΒ/15-12-2017 «Αναθεώρηση εθνικού καταλόγου περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000»

¹⁵Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Ηπείρου 2015-2019

την κατάρτιση και έγκριση των σχεδίων διαχείρισης, την ενίσχυση των φορέων διαχείρισης και την εφαρμογή δράσεων και έργων συμβατών με τα θεσμοθετημένα σχέδια διαχείρισης.

Απόβλητα

Στον τομέα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων¹⁶, λειτουργούν όλοι οι ΧΥΤΑ που προβλέπονταν στην τελευταία αναθεώρηση του ΠΕΣΔΑ, όπως επίσης έχει αποκατασταθεί το σύνολο των προβλεπόμενων ΧΑΔΑ. Σε ότι αφορά το δίκτυο των ΣΜΑ, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 χρηματοδοτούνται 8 Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων, ενώ σε εκκρεμότητα βρίσκεται η κατασκευή 3 ακόμα ΣΜΑ, προκειμένου να ολοκληρωθεί ο περιφερειακός σχεδιασμός.

Σε ότι αφορά τα Αστικά Απόβλητα στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 χρηματοδοτείται η επέκταση του ΧΥΤ 3ης Διαχειριστικής Ενότητας Περιφέρειας Ηπείρου (ο οποίος θα λειτουργεί ως ΧΥΤΥ), καθώς και η δημιουργία Μονάδας Επεξεργασίας Αστικών Στερεών Αποβλήτων (Α.Σ.Α) που θα εξυπηρετεί το σύνολο των ΟΤΑ της Περιφέρειας Ηπείρου. Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο της ίδιας Μονάδας περιλαμβάνεται και μια Μονάδα παραγωγής κομπόστ η οποία εξυπηρετεί την ΠΕ Ιωαννίνων. Επίσης, μια Μονάδα κομποστοποίησης προβλέπεται να κατασκευαστεί στην ΠΕ Άρτα μέσω της χρηματοδότησης από το Πρόγραμμα εδαφικής συνεργασίας «Ελλάδα-Αλβανία 2014-2020», ενώ για τις ΠΕ Ηγουμενίτσας και ΠΕ Πρέβεζας προβλέπεται να κατασκευαστούν αντίστοιχες Μονάδες κομποστοποίησης μέσω χρηματοδότησης από το ΕΠ «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη (ΥΜΕΠΕΡΑΑ) 2014-2020», ολοκληρώνοντας έτσι το δίκτυο συλλογής βιοαποβλήτων σύμφωνα με τον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ.

Σε ότι αφορά τη δημιουργία Πράσινων Σημείων, υπάρχει η δυνατότητα μέσω του ΕΣΠΑ 2014-2020 δημιουργίας Πράσινου Σημείου και στους 18 Δήμους της Περιφέρειας. Στην παρούσα φάση, έχει ολοκληρωθεί σημαντικός αριθμός οριστικών μελετών (περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων και τα τέσσερα μεγάλα αστικά κέντρα της Περιφέρειας¹⁷) και αναμένεται η χρηματοδότηση της κατασκευής τους από ΕΠ του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Αναφορικά με τα Κέντρα Διαλογής Ανακύκλωσης Υλικών (ΚΔΑΥ), στην Περιφέρεια λειτουργεί ένα ιδιωτικό ΚΔΑΥ στη Βιομηχανική Περιοχή Ιωαννίνων, ωστόσο σύμφωνα με τον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ προβλέπεται η συμμετοχή όλων των Δήμων της Περιφέρειας σε σύστημα διαλογής στην πηγή αποβλήτων συσκευασιών (δημιουργία ΣΜΑΥ¹⁸/ΚΔΑΥ). Επιπρόσθετα, στην Περιφέρεια λειτουργεί μια ιδιωτική Μονάδα Ανακύκλωσης Αποβλήτων Εκκαφών, Κατασκευών και Κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ), ωστόσο στον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ προβλέπεται η δημιουργία ικανού αριθμού Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας ΑΕΚΚ που θα καλύπτουν το σύνολο των αναγκών των τεσσάρων ΠΕ της Περιφέρειας.

Σε ότι αφορά τη διαχείριση υγρών αποβλήτων¹⁹, στην Περιφέρεια έχουν χαρακτηριστεί δεκαοκτώ(18) οικισμοί ως Γ' Προτεραιότητας²⁰. Από αυτούς οι 9 έχουν συμμορφωθεί πλήρως με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ, ενώ οι υπόλοιποι (πλην ενός) έχουν ενταχθεί σε ΕΠ του ΕΣΠΑ 2014-2020 για το σκοπό αυτό. Υπολείπεται η συμμόρφωση ενός οικισμού Γ' προτεραιότητας (Καναλάκι),

¹⁶ Αναθεώρηση του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) Περιφέρειας Ηπείρου, Ιούλιος 2016

¹⁷ Πρόκειται για τους Δήμους Ιωαννιτών, Αρταίων, Ηγουμενίτσας, Πρέβεζας.

¹⁸ Σταθμός Μεταφόρτωσης Ανακυκλώσιμων Υλικών

¹⁹ Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο Διαχείρισης Αστικών Λυμάτων Οικισμών Γ' Προτεραιότητας, Περιφέρεια Ηπείρου (Μάρτιος 2019)

²⁰ Αρχικά ήταν 17 οι οικισμοί Γ' προτεραιότητας, ωστόσο με βάση την αναθεωρημένη μεθοδολογία προσδιορισμού οικισμών Γ' προτεραιότητας προστίθεται επιπλέον ένας (1) νέος οικισμός (Κωστακιοί), οπότε πλέον ανέρχονται σε 18.

που προγραμματίζεται να καλυφθεί από πόρους του ΕΠ ΥΜΠΕΠΕΡΑ 2014-2020. Συνοπτικά αναφέρεται ότι στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 χρηματοδοτούνται έργα για τη διαχείριση λυμάτων, συμπεριλαμβανομένων και των οικισμών Γ' προτεραιότητας που απαιτούνται σύμφωνα με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ, καθώς και έργα σε υποδομές επεξεργασίας ΕΕΛ οικισμών Β' προτεραιότητας που συγχρηματοδοτήθηκαν κατά την ΠΠ (προγραμματική περίοδο) 2007-2013.

Υδατα

Σε σχέση με τους υδατικούς πόρους, σύμφωνα με την 1η αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Ηπείρου (GR05)²¹ προσδιορίζονται 133 επιφανειακά και υπόγεια υδατικά συστήματα (ΥΣ), εκ των οποίων 106 είναι επιφανειακά (ποτάμια, λιμναία, μεταβατικά, παράκτια) και 27 υπόγεια. Σημειώνεται, ότι 113 ΥΣ συνδέονται με προστατευόμενες περιοχές. Σε ότι αφορά την κατάσταση των επιφανειακών ΥΣ χαρακτηρίζεται σε μεγάλο ποσοστό ως καλή, όπως επίσης καλή χαρακτηρίζεται η ποιοτική και ποσοτική κατάσταση των υπόγειων ΥΣ. Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014 – 2020 χρηματοδοτούνται παρεμβάσεις σύμφωνα με τις προτεραιότητες του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Υδατικού Διαμερίσματος Ηπείρου (Δράσεις για την εφαρμογή της Οδηγίας για τα ύδατα κολύμβησης, Σχεδίων Ασφάλειας Νερού και οριοθέτησης ζωνών προστασίας σημείων υδροληψίας υπόγειου νερού κα).

Κλιματική Αλλαγή

Σε ότι αφορά τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, η Περιφέρεια δίνει έμφαση στην πρόληψη αλλά και τη διαχείριση των κινδύνων. Στα πλαίσια του προγραμματισμού για την προσαρμογή βρίσκεται υπό εκπόνηση το Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) σύμφωνα με την εγκεκριμένη Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠΚΑ). Σε εφαρμογή της Κοινοτικής Οδηγίας 2007/60/ΕΚ για τις πλημμύρες έχει εκπονηθεί από την Ειδική Γραμματεία Υδάτων του Υ.ΠΕ.Ν η Προκαταρκτική Αξιολόγηση Κινδύνων Πλημμύρας, όπου για το Υδατικό Διαμέρισμα της Ηπείρου έχουν καθορισθεί 8 Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας και για τις οποίες έχουν εγκριθεί τα Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας. Στο πλαίσιο της ΠΠ 2014-2020 χρηματοδοτούνται έργα αντιπλημμυρικής προστασίας, κατασκευής/ βελτίωσης και επέκτασης δικτύων αποχέτευσης όμβριων υδάτων, ανάπτυξης συστημάτων για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εξέλιξης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, πρόληψης και αντιμετώπισης κινδύνων από κατολισθητικά φαινόμενα, ενίσχυσης των δομών πολιτικής προστασίας και των δομών καταπολέμησης των δασικών πυρκαγιών κλπ..

Ενέργεια

Σε ότι αφορά το ενεργειακό απόθεμα της Περιφέρειας, η Ήπειρος διαθέτει πέντε υδροηλεκτρικούς σταθμούς (στις Π.Ε. Άρτας, Ιωαννίνων και Πρέβεζας)²² καθώς και ιδιωτικούς υδροηλεκτρικούς σταθμούς (ενδεικτικά αναφέρονται τρεις στο Μέτσοβο, δύο στην Παλιουρή και ένας στην Ηγουμενίτσα). Η Περιφέρεια γεωμορφολογικά έχει σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες παραγωγής²³ ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές όπως υδροηλεκτρική (αφορά μικρά

²¹Το Υδατικό Διαμέρισμα Ηπείρου έχει έκταση 10.026 km², από τα οποία τα 641 km² ανήκουν στην Κέρκυρα. Οι λεκάνες απορροής ποταμών (ΛΑΠ) του διαμερίσματος είναι του Αώου, του Καλαμά, του Αχέροντος, του Αράχθου, της Κέρκυρας – Παξών και του Λούρου. Επίσης, είναι από τα πιο ορεινά διαμερίσματα της χώρας, δεδομένου ότι οι ορεινές περιοχές του είναι το 70% της συνολικής έκτασης, ενώ οι πεδινές μόνο το 15%.

²²Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Ηπείρου 2015-2019

²³Αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Περιφέρειας Ηπείρου (ΦΕΚ 286/τ.Α.Α.Π/28-11-2018)

υδροηλεκτρικά έργα), αιολική, ενέργεια από βιομάζα/ βιοαέριο, ηλιακή, γεωθερμική. Επίσης, η προοπτική εξόρυξης υδρογονανθράκων τόσο στο χερσαίο χώρο της Ηπείρου, όσο και στο θαλάσσιο χώρο του Βόρειου Ιονίου, καθώς και η ενδεχόμενη έλευση του Φυσικού Αερίου στην Ήπειρο, δημιουργεί νέες αναπτυξιακές δυνατότητες σε ότι αφορά το ενεργειακό τοπίο στην Περιφέρεια.

Κτιριακό Απόθεμα

Αναφορικά με το κτιριακό απόθεμα της Περιφέρειας (δημόσια/ ιδιωτικά κτίρια και κτίρια κατοικιών), οι δυσμενείς κλιματολογικές συνθήκες λόγω του ορεινού χαρακτήρα της Περιφέρειας, σε συνδυασμό με την παλαιότητα των κτιρίων και συστημάτων αυτών, δημιουργούν αυξημένες ανάγκες για τη βελτίωση της ενεργειακής τους απόδοσης. Σύμφωνα με την Απογραφή Κτιρίων 2011 (Μάιος 2015) της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, στην Περιφέρεια Ηπείρου καταγράφονται 166.715 κτίρια αποκλειστικής χρήσης και 126.302 κατοικίες, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό των κτιρίων (άνω του 50%) κατασκευάστηκε πριν το 1980, που σημαίνει ότι πρόκειται για κτίρια που είναι θερμικά απροστάτευτα²⁴. Τα τελευταία έτη με τη στήριξη της Ένωσης, έχουν αναληφθεί σημαντικά μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κτιρίων στο σύνολο των Περιφερειών της Χώρας. Συνοπτικά αναφέρεται, η ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών²⁵ μέσω του προγράμματος «Εξοικονόμηση κατ' οίκον» καθώς και η ενεργειακή αναβάθμιση δημοσίων κτιρίων μέσω δυο προγραμμάτων «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ», τα οποία χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΣΠΑ 2007-2013. Επιπρόσθετα, και στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014 – 2020 χρηματοδοτούνται παρεμβάσεις ενεργειακής αναβάθμισης δημόσιων/ δημοτικών κτιρίων και χρήση ΑΠΕ, καθώς και του οικιακού τομέα (Πρόγραμμα «Εξοικονόμηση κατ' οίκον II»).

Επιπρόσθετα αναφέρεται ότι στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 στηρίζονται παρεμβάσεις στις αστικές περιοχές στο πλαίσιο Σχεδίων Δράσης Βιώσιμης Ενέργειας (ΣΔΒΕ)²⁶ για τη μετάβαση στη βιώσιμη ενέργεια και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που προκαλούν το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής, ιδιαίτερα του διοξειδίου του άνθρακα (CO₂).

Τέλος, σημειώνεται ότι οι παρεμβάσεις σε επίπεδο Περιφέρειας για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κτιρίων/ κατοικιών, καθώς και τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί σε επίπεδο χώρας στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Στόχος Πολιτικής 3: Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων ΤΠΕ

Οδικές Υποδομές

Από την Περιφέρεια Ηπείρου διέρχονται δύο εκ των σημαντικότερων αξόνων του βασικού (core) δικτύου ΔΕΔ-Μ της χώρας - η Εγνατία οδός και η Ιόνια οδός (Δυτικός Άξονας). Στο πλαίσιο αυτό και λαμβάνοντας υπόψη τον σημαντικό ρόλο του λιμένα Ηγουμενίτσας, διαμορφώνονται νέες αναπτυξιακές προοπτικές για την Ήπειρο. Κατά τη διάρκεια των διαδοχικών προγραμματικών περιόδων έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικά έργα βελτίωσης/ανάπτυξης του οδικού δικτύου της Περιφέρειας, ωστόσο δεν έχει ολοκληρωθεί το σύνολο των απαραίτητων διαπεριφερειακών

²⁴ Εθνικό Σχέδιο αύξησης του αριθμού των κτιρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας, 2017

²⁵ Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, Ιανουάριος 2019

²⁶ Αφορούν τα τέσσερα κύρια αστικά κέντρα της Ηπείρου (Δήμος Ιωαννιτών, Δήμος Αρταίων, Δήμος Ηγουμενίτσας, Δήμος Πρέβεζας)

σημασίας οδικών συνδέσεων προκειμένου η Ήπειρος να μπορέσει να αξιοποιήσει τις αναπτυξιακές δυνατότητες που παρουσιάζονται. Σημειώνεται ότι το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης²⁷ προβλέπει την πύκνωση του μεταφορικού δικτύου εθνικής κλίμακας μέσα από την ολοκλήρωση μεταφορικών υποδομών, πολλές από τις οποίες είτε περιλαμβάνουν το γεωγραφικό χώρο της Ηπείρου (λιμένες Ηγουμενίτσας, Δυτικός Άξονας, άξονας Ιωάννινα - Κακκαβιά, σύνδεση Πρέβεζας - Ηγουμενίτσας – Αλβανία, αναβάθμιση οδικής σύνδεσης Άρτας - Τρικάλων, σιδηροδρομική σύνδεση Ηγουμενίτσα - Ιωάννινα – Καλαμπάκα, σιδηροδρομική σύνδεση Ιωάννινα - Αντίρριο), είτε παρ' ότι στο σύνολό τους ανήκουν σε άλλες περιφέρειες, επηρεάζουν άμεσα την προσβασιμότητα και τη γενικότερη αναπτυξιακή ταυτότητα της Ηπείρου (όπως ο άξονας E65).

Επίσης, κρίνεται αναγκαίο να ολοκληρωθούν και οι οδικές υποδομές που διασφαλίζουν την απρόσκοπτη ενδοπεριφερειακή κινητικότητα και τη σύνδεση των περιοχών της Ηπείρου με αστικά, εμπορικά και οικονομικά κέντρα.

Επιπρόσθετα η Περιφέρεια δίνει έμφαση στη βελτίωση της οδικής ασφάλειας για τη μείωση της επικινδυνότητας του οδικού δικτύου (μάλιστα έχει θέσει και συγκεκριμένο στόχο για το 2023 σε ότι αφορά τη μείωση των τροχαίων ατυχημάτων με σωματικές βλάβες). Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 χρηματοδοτούνται στην Περιφέρεια έργα οδικών μεταφορών στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων, έργα σύνδεσης με το οδικό δίκτυο ΔΕΔ-Μ, καθώς και έργα για την ενίσχυση της οδικής ασφάλειας και τη μείωση των ατυχημάτων (τα οποία είναι σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική οδικής ασφάλειας και με το Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο για την οδική ασφάλεια).

Τέλος, σε ότι αφορά τις οδικές υποδομές, επισημαίνεται ότι η έλλειψη μιας ολοκληρωμένης ψηφιακής βάσης δεδομένων οδικού δικτύου τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, δεν επιτρέπει να υπάρχει μια ολοκληρωμένη άποψη για την κατάσταση του οδικού δικτύου, του κυκλοφοριακού του φόρτου και της δομικής του κατάστασης.

Λιμενικές Υποδομές

Αναφορικά με τις λιμενικές υποδομές, τα σημαντικότερα λιμάνια της Περιφέρειας είναι της Ηγουμενίτσας και της Πρέβεζας.

Το λιμάνι της Ηγουμενίτσας κατατάσσεται στους Λιμένες Διεθνούς Ενδιαφέροντος²⁸ δεδομένου ότι αποτελεί σημαντική πύλη εισόδου της χώρας, σε συνδυασμό με τον θαλάσσιο διάδρομο της Αδριατικής. Έχει αξιολογηθεί επιβατική και διερχόμενη εμπορευματική κίνηση και έχει βελτιωθεί η προσπελασιμότητά του με την Εγνατία Οδό. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα (2017) μετά τον Πειραιά, το λιμάνι της Ηγουμενίτσας κατέχει τη 2η θέση σε ροή επιβατών με 2,7 εκ. επιβάτες²⁹. Σημειώνεται ότι εντός του 2019 ολοκληρώνεται η Β' φάση κατασκευής του νέου λιμένα Ηγουμενίτσας και εκκρεμεί η υλοποίηση της Γ' φάσης για την ολοκλήρωση του έργου. Ωστόσο, για την εξυπηρέτηση του ρόλου του λιμένα ως διεθνής θαλάσσια πύλη απαιτείται να ολοκληρωθούν οι υποδομές εθνικής κλίμακας³⁰ (σιδηροδρομική σύνδεση, Δυτικός Άξονας, E65, αναβάθμιση αεροδρομίου Ιωαννίνων). Επιπρόσθετα, το λιμάνι της Ηγουμενίτσας αποτελεί με βάση τη θέση του στο ένα άκρο της Εγνατίας οδού και με βάση τις λιμενικές υποδομές του (υφιστάμενες και προγραμματιζόμενες) εκτός από πύλη εισόδου και έναν εν δυνάμει πόλο

²⁷ Αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Περιφέρειας Ηπείρου (ΦΕΚ 286/τ.Α.Α.Π/28-11-2018)

²⁸ Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών (ΣΠΕΜ), 1^η αναθεώρηση (2019)

²⁹ Όπως παραπάνω

³⁰ Αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Περιφέρειας Ηπείρου (ΦΕΚ 286/τ.Α.Α.Π/28-11-2018)

διαμετακόμισης. Σημειώνεται ότι με βάση τον εθνικό σχεδιασμό προβλέπεται στην Ηγουμενίτσα η ανάπτυξη ενός Εμπορευματικού Κέντρου³¹ το οποίο περιλαμβάνεται στο εθνικό βασικό δίκτυο Εμπορευματικών Κέντρων, στο πλαίσιο της βελτίωσης της αποδοτικότητας του τομέα της εφοδιαστικής αλυσίδας. Ωστόσο εν λόγω λιμένας³² έχει δυνατότητες να αξιοποιηθεί όχι μόνο ως εμπορικός κόμβος αλλά και ως λιμένας υποστήριξης και άλλων δραστηριοτήτων (κρουαζιέρα, κ.λπ.). Επιπρόσθετα, αναφέρεται ότι προβλέπεται η επέκταση προβλήτας του Λιμανιού για εγκατάσταση LNG (υγροποιημένο φυσικό αέριο). Εντός του 2019 υπεγράφη η σύμβαση για τη διενέργεια γεωτεχνικής έρευνας και αξιολόγησης σε θαλάσσιο χώρο αρμοδιότητας του Οργανισμού Λιμένος Ηγουμενίτσας (η οποία χρηματοδοτείται από ίδιους πόρους του Οργανισμού και από το έργο POSEIDON MED II του προγράμματος CEF).

Σε ότι αφορά το λιμάνι της Πρέβεζας³³ είναι εμπορικού χαρακτήρα, αλλά φιλοξενεί και σημαντικό αριθμό τουριστικών σκαφών. Μετά την ζεύξη του Ακτίου το λιμάνι χρησιμοποιείται και ως μαρίνα που εξυπηρετεί τουριστικούς σκοπούς. Γενικά, σε ότι αφορά υποδομές ελλιμενισμού σκαφών αναψυχής αναφέρεται ότι κατά μήκος των ακτών της Ηπείρου στο Ιόνιο – και παρά την τουριστική δραστηριότητα – δεν υπάρχουν σχετικές υποδομές.

Αεροπορική Υποδομή

Σε ότι αφορά την αεροπορική υποδομή³⁴, η Περιφέρεια εξυπηρετείται από τα αεροδρόμια Ιωαννίνων και Ακτίου. Το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων, λόγω ανεπάρκειας υποδομών εξυπηρετεί κυρίως πτήσεις εσωτερικού (τα τελευταία έτη πραγματοποιούνται και πτήσεις charter του εξωτερικού κυρίως τους θερινούς μήνες), ενώ αυτό του Ακτίου, παρότι αναβαθμίστηκε με την υποθαλάσσια ζεύξη Ακτίου-Πρέβεζας, εξυπηρετεί περιορισμένο αριθμό πολιτικών πτήσεων (κυρίως κατά τους θερινούς μήνες). Ωστόσο, δεδομένου ότι το εν λόγω αεροδρόμιο περιλαμβάνεται στη σύμβαση παραχώρησης 14 περιφερειακών αεροδρομίων στη Fraport, αναμένεται η περαιτέρω ανάπτυξη και αναβάθμισή του τα επόμενα έτη. Επίσης, σε ότι αφορά το αεροδρόμιο Ιωαννίνων συμπεριλαμβάνεται στα υπόλοιπα 23 περιφερειακά αεροδρόμια τα οποία πρόκειται να αξιοποιηθούν μέσω ΣΔΙΤ ή σύμβαση παραχώρησης, οπότε δημιουργούνται νέες αναπτυξιακές δυνατότητες και για τον εν λόγω αερολιμένα της Περιφέρειας. Επισημαίνεται, ότι το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων αντιμετωπίζεται ως μια εν δυνάμει διεθνή πύλη της Ηπείρου³⁵ σε σχέση με τις ανάγκες τόσο της τουριστικής όσο και της εμπορευματικής κίνησης.

Επίσης, σε ότι αφορά τις αεροπορικές μεταφορές, εντός του 2019 αναμένεται η λειτουργία του πρώτου δικτύου υδατοδρομίων της χώρας, μετά την ψήφιση του Νόμου 4568/2018 (ΦΕΚ 178/Α/11-10-2018) του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών. Ήδη στην περιοχή του βορείου Ιονίου, με επίκεντρο την Κέρκυρα διαμορφώνονται οι συνθήκες για επαναλειτουργία υδατοδρομίων, καθώς και για σύνδεση με τα νησιά του Ιονίου, την Πάτρα και την Ήπειρο. Ως εκ τούτου θα πρέπει να αξιοποιηθεί από την Περιφέρεια η δυνατότητα σύνδεσης όχι μόνο για την τουριστική κίνηση, αλλά και για άλλες υπηρεσίες και εξυπηρετήσεις³⁶.

Σιδηροδρομική υποδομή

³¹ Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών της Ελλάδας, Τελική Έκθεση, Ιούνιος 2019

³² Αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Περιφέρειας Ηπείρου (ΦΕΚ 286/τ.Α.Α.Π/28-11-2018)

³³ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Ηπείρου 2015-2019

³⁴ Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών (ΣΠΕΜ), 1^η αναθεώρηση (2019)

³⁵ Αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Περιφέρειας Ηπείρου (ΦΕΚ 286/τ.Α.Α.Π/28-11-2018)

³⁶ Οπως παραπάνω

Σε ότι αφορά τις σιδηροδρομικές μεταφορές παρατηρείται πλήρης ανυπαρξία σιδηροδρομικής υποδομής στην Περιφέρεια, γεγονός που δεν ευνοεί την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου και ανταγωνιστικού δικτύου πολυτροπικών μεταφορών.

Αστική κινητικότητα

Αναφορικά με την αστική κινητικότητα, στο πλαίσιο της ΠΠ 2014 – 2020 εκπονήθηκαν Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας στα τέσσερα κύρια αστικά κέντρα της Ηπείρου³⁷ και υλοποιήθηκαν δράσεις που τέθηκαν σε προτεραιότητα από αυτά. Στόχος της Περιφέρειας αποτελεί η υλοποίηση των σχεδίων αυτών.

Υποδομές συστημάτων μεταφοράς ενέργειας

Η Περιφέρεια Ηπείρου είναι μια από τις Περιφέρειες της Ελλάδας στις οποίες σήμερα δεν υπάρχει δίκτυο διανομής φυσικού αερίου. Σύμφωνα με την Στρατηγική Ανάπτυξης της ΔΕΔΑ η Ήπειρος εντάσσεται στην Γ φάση ανάπτυξης δικτύων διανομής. Με την 1318/2018 (ΦΕΚ 5905/τΒ/31-12-2018) απόφαση η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) χορήγησε άδεια διανομής φυσικού αερίου στην ΔΕΔΑ και ενέκρινε το αρχικό πρόγραμμα ανάπτυξης 2018-2022 του δικτύου διανομής στις πόλεις Ιωάννινα, Άρτα, Πρέβεζα και Ηγουμενίτσα.

Η ΔΕΔΔΗΕ εκπόνησε το Σχέδιο Ανάπτυξης Δικτύου 2019 – 2023 ώστε να βελτιστοποιηθεί η αξιοπιστία τροφοδότησης και να δοθεί η δυνατότητα σύνδεσης περαιτέρω δυναμικού ΑΠΕ κυρίως στα σημεία του δικτύου όπου υπό τα τρέχοντα δεδομένα έχει εξαντληθεί.

Ψηφιακή συνδεσιμότητα

Ο μετασχηματισμός των υποδομών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και η αύξηση της συνδεσιμότητας για την Περιφέρεια Ηπείρου εντάσσεται σε μια συνολική εθνική στρατηγική παρέμβαση για την προώθηση της ευρυζωνικότητας που τα επόμενα χρόνια θα αλλάξει σημαντικά προς το καλύτερο την θέση τόσο της Περιφέρειας Ηπείρου όσο και την θέση της χώρας στην διεθνή κατάταξη (βάσει των δεικτών Digital Economy & Society Index - DESI) και θα ενισχύσει εμπράκτως την έξυπνη ανάπτυξη της οικονομίας και την μετάβαση της στον ψηφιακό μετασχηματισμό. Κρίσιμης σημασίας από αυτή την άποψη είναι η ορθή στόχευση περιοχών που θα αναπτυχθούν οι υποδομές και η έγκαιρη αξιοποίηση από τις επιχειρήσεις και τους πολίτες της Περιφέρειας Ηπείρου του αναπτυσσόμενου δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών με υπερυψηλές ταχύτητες (άνω του 1GB), όπως αυτή θα επιτευχθεί μέσω της υλοποίησης του μεγάλου έργου εθνικής εμβέλειας Ultrafast Broadband, που αφορά στην εφαρμογή του Εθνικού Ευρυζωνικού Σχεδίου Επόμενης Γενιάς (NGA Plan).

Στόχος Πολιτικής 4: Μια πιο κοινωνική Ευρώπη – Εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

Αγορά Εργασίας

Σε ότι αφορά την αγορά εργασίας στην Περιφέρεια Ηπείρου, το ποσοστό των οικονομικά ενεργών πολιτών³⁸ ηλικίας 15-74 ετών ανέρχεται σε 55,9%, κάτω του εθνικού μέσου όρου

³⁷ Δήμος Ιωαννιτών, Δήμος Αρταίων, Δήμος Ηγουμενίτσας, Δήμος Πρέβεζας.

³⁸ EUROSTAT, Economic activity rates by sex, age and NUTS 2 regions (%)

(59,4%), καθώς και του αντίστοιχου ευρωπαϊκού (EU-28, 64,8%). Συγκριτικά με τις άλλες Περιφέρειες της χώρας, η Ήπειρος βρίσκεται στην τελευταία θέση.

Σε ότι αφορά το ποσοστό απασχόλησης³⁹ για το 2018 ανέρχεται σε 44,7% στην ηλικιακή ομάδα 15-74 ετών, με αυξητική τάση την τελευταία πενταετία, ωστόσο είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό σε εθνικό επίπεδο(47,9 %) και σε επίπεδο EU-28 (60,4%). Συγκριτικά με τις άλλες Περιφέρειες, βρίσκεται στην 11^η θέση.

Σε ότι αφορά την ανεργία⁴⁰, διαπιστώνεται πτωτική τάση τα τελευταία πέντε έτη (20,1% το 2018 έναντι 26,8% το 2014 στις ηλικίες 15-74), ωστόσο η Ήπειρος το 2018 έχει επίδοση δυσμενέστερη από τον αντίστοιχο μέσο όρο τόσο σε εθνικό επίπεδο(19,3%), όσο και σε επίπεδο EU-28(6,9%).

Σε ότι αφορά τη μακροχρόνια ανεργία⁴¹, διαμορφώνεται στο 15,5% (2018) σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό, ακολουθεί πτωτική τάση συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη (το 2014 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 20,3%), ωστόσο είναι δυσμενέστερη από αυτή που καταγράφεται τόσο σε εθνικό επίπεδο(13,6%, 2018), όσο και σε επίπεδο EU-28 (3%, 2018).

Αναφορικά με την ανεργία των νέων⁴², στην ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών ανέρχεται σε 45,8% το 2018, ακολουθεί πτωτική τάση συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη (το 2014 ήταν 69,8%), ωστόσο παραμένει δυσμενέστερη σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο (39,9%) όπως και τον ευρωπαϊκό (15,2%). Σε ότι αφορά τη διερευνημένη ηλικιακή ομάδα των νέων 15-29 ετών, το 2018 η ανεργία ανήλθε σε 37,9%, ποσοστό που είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο σε επίπεδο χώρας (32,3%) και σε επίπεδο EU-28 (12%).

Αναφέρεται επίσης ότι στην Ήπειρο το 2018 οι νέοι εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (NEETS)⁴³ ανέρχονταν στο 18,2% του πληθυσμού ηλικίας 15-24 ετών, τιμή η οποία υπερβαίνει τον μ.ο. σε επίπεδο χώρας (14,1%), και σε επίπεδο EU-28 (10,5%), ενώ από το 2016 και έπειτα ο δείκτης στην Περιφέρεια παρουσιάζει αυξητική τάση (το 2016 ήταν 9,8%).

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 χρηματοδοτείται πλήθος παρεμβάσεων για την προώθηση στην απασχόληση επιμέρους ομάδων του ενεργού πληθυσμού, όπως επιχορήγηση επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων (μεταξύ άλλων και των ηλικιακά νέων αλλά και ενίσχυση ανέργων ηλικίας 30-49 ετών), ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενίσχυση και προώθηση της νεοφυούς επιχειρηματικότητας κλπ. Επίσης, σημαντική είναι η συμβολή των δράσεων εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής στη διατήρηση της απασχόλησης καθώς και στην εύρεση εργασίας εκ μέρους των γυναικών.

Τέλος, σημειώνεται ότι στο πλαίσιο της ΠΠ 2014-2020 διαμορφώθηκε μελέτη για τη διάγνωση των αναγκών της περιφερειακής αγοράς εργασίας, στόχος της οποίας ήταν η καταγραφή των αναγκών της περιφερειακής αγοράς εργασίας σε δεξιότητες και επαγγέλματα προκειμένου να είναι δυνατόν να ενεργοποιηθούν οι κατάλληλες δράσεις εκπαίδευσης, κατάρτισης και ανάπτυξης δεξιοτήτων από το οικείο ΠΕΠ.

Καταπολέμηση της Φτώχειας & του Κοινωνικού Αποκλεισμού

³⁹ EUROSTAT, Employment rates by sex, age and NUTS 2 regions (%)

⁴⁰ EUROSTAT, Unemployment by sex, age and NUTS 2 regions

⁴¹ EUROSTAT, Long-term unemployment (12 months and more) by NUTS 2 regions

⁴² EUROSTAT, Youth unemployment rate by sex, age and NUTS 2 regions

⁴³ EUROSTAT, Young people neither in employment nor in education and training by sex and NUTS 2 regions (NEET rates)

Σε ότι αφορά τη γενικότερη κοινωνικοοικονομική κατάσταση του πληθυσμού, το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού⁴⁴ για το 2018⁴⁵ ανήλθε στο 31,3%, και είναι σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με τον εθνικό μ.ο.(31,8%).

Επίσης, σε ότι αφορά το ποσοστό της υλικής στερήσης, το 2018 στην Ήπειρο ανήλθε σε 12,8%, είναι το μικρότερο μεταξύ των Περιφερειών της χώρας και είναι κατά 3,9 μονάδες μικρότερο από αυτό που καταγράφεται σε επίπεδο χώρας (16,7%).

Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο της ΠΠ 2014-2020 διαμορφώθηκε Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη καθώς και Επιχειρησιακό Σχέδιο για τους ΡΟΜΑ στην Ήπειρο και χρηματοδοτείται πλήθος παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού όπως διανομή τροφίμων και βασικών υλικών αγαθών, λειτουργία κοινωνικών δομών όπως Κέντρα Κοινότητας, δομές σίτισης – στέγασης, Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων κλπ.).

Επιπρόσθετα, σε ότι αφορά την ισότητα των ευκαιριών, στο πλαίσιο της ΠΠ 2014-2020 χρηματοδοτούνται παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών (Λειτουργία Ξενώνα Φιλοξενίας Γυναικών Θυμάτων Βίας και των Παιδιών τους), καθώς και παρεμβάσεις για τα Άτομα με Αναπηρία (Στέγη υποστηριζόμενης διαβίωσης, Κέντρα Διημέρευσης – Ημερήσιας Φροντίδας, Εξειδικευμένη εκπαιδευτική υποστήριξη για την ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες).

Στην Περιφέρεια Ηπείρου οι υπήκοοι τρίτων χωρών και οι περιθωριοποιημένες κοινότητες, όπως οι Ρομά, δε φαίνεται να κατέχουν σημαντικό ποσοστό στο συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας. Σύμφωνα με την χαρτογράφηση του Υπ. Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ο πληθυσμός των Ρομά στην Περιφέρεια είναι 1800 άτομα (στοιχεία του 2017), ενώ σύμφωνα με το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής υπάρχουν 7.738 μετανάστες/πρόσφυγες (στοιχεία του 2018) σε σύνολο 336.856 κατοίκων στην Περιφέρεια. Τα συνηθέστερα προβλήματα εντοπίζονται στις διακρίσεις που υφίστανται, στις δυσκολίες κοινωνικής ενσωμάτωσης, στη μειονεκτική θέση ως προς την ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας και στην αδυναμία πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης και κοινωνικής φροντίδας.

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 προβλέπεται να χρηματοδοτηθούν παρεμβάσεις (οι οποίες είναι σύμφωνες με τον προγραμματισμό της Ειδικής Γραμματείας για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά) για τη στήριξη της συγκεκριμένης ομάδας όπως επιδότηση ενοικίου για τη στέγαση οικογενειών Ρομά, Ομάδες Βελτίωσης Συνθηκών Διαβίωσης (στην Άρτα και την Πρέβεζα), δράσεις ενίσχυσης της απασχόλησης, κλπ. και επιπρόσθετα η εν λόγω ομάδα ωφελείται και στο πλαίσιο της λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας (σημειώνεται ότι δημιουργήθηκαν Παραρτήματα Ρομά στα Κέντρα Κοινότητας Ιωαννίνων και Άρτας). Επισημαίνεται ωστόσο, ότι ενώ έχουν ξεκινήσει από την Ειδική Γραμματεία για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά ενέργειες για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στους «οικισμούς» τους, δεν υπάρχει ωριμότητα για την υλοποίηση σχετικών δράσεων.

Σε ότι αφορά τους μετανάστες/πρόσφυγες η Γενική Γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής έχει προτείνει την ίδρυση 3 νέων Κέντρων Ένταξης Μεταναστών στην Ήπειρο και την ενίσχυση 6 Δήμων (Αρταίων, Ζηρού, Ζίτσας, Ηγουμενίτσας, Ιωαννιτών και Πρεβέζης) μέσω των Κέντρων

⁴⁴ EUROSTAT, People at risk of poverty or social exclusion by NUTS regions

⁴⁵ Σημειώνεται ότι για τα προηγούμενα έτη, ο σχετικός δείκτης δεν είναι διαθέσιμος ανά Περιφέρεια (NUTS2) αλλά ανά γεωγραφική ομάδα (NUTS1).

Κοινότητας με διαπολιτισμικούς μεσολαβητές. Επιπρόσθετα, αναφέρεται ότι εντός του 2019 στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 συστάθηκε στην Περιφέρεια ένα Κέντρο Στήριξης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ) για την ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, καθώς και το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης.

Υγεία

Όσον αφορά τον τομέα της υγείας, στην Περιφέρεια λειτουργούν 5 Νοσοκομεία και 27 Μονάδες Υγείας, που καλύπτουν την υγειονομική περίθαλψη των κατοίκων της. Συνοπτικά αναφέρεται ότι σύμφωνα με στοιχεία του Υπ. Υγείας, το 2018 οι επισκέψεις εξωτερικών ασθενών σε νοσοκομεία και σε μονάδες υγείας ΠΕΔΥ της Περιφέρειας ανήλθαν σε 1,17εκ. Από τις σημαντικές παρεμβάσεις στον τομέα της υγείας που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο της ΠΠ 2014-2020 είναι η λειτουργία Τοπικών Ομάδων Υγείας (ΤΟΜΥ), η ανάπτυξη δράσεων για την ψυχική υγεία καθώς και για την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων, όπως επίσης η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός υποδομών και εξοπλισμού νοσοκομειακών μονάδων, η προμήθεια νέων ασθενοφόρων οχημάτων, καθώς και ειδικών οχημάτων (minibus) για την λειτουργία των ΚΔΗΦ.

Εκπαίδευση - διά βίου μάθηση

Σε ότι αφορά τον τομέα της εκπαίδευσης και διά βίου μάθησης, η Περιφέρεια δίνει έμφαση στην κάλυψη των αναγκών και την περαιτέρω βελτίωση των κτιριακών υποδομών καθώς και του εξοπλισμού σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης καθώς και στην αρχική επαγγελματική κατάρτισης και δια βίου μάθηση. Ως εκ τούτου στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020, χρηματοδοτούνται σχετικές παρεμβάσεις για την αναβάθμιση υποδομών/ εξοπλισμού στην προσχολική, στην α' βάρθμια, β' βάρθμια εκπαίδευση και γ' βάρθμια εκπαίδευσης στην Περιφέρεια, καθώς και υποδομών/ εξοπλισμού στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση και στην εκπαίδευση ενηλίκων. Επίσης χρηματοδοτείται πλήθος παρεμβάσεων για τη υποστήριξη φοιτητών για πρακτική άσκηση, νέων επιστημόνων για απόκτηση ακαδημαϊκής διδακτικής εμπειρίας καθώς και ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας με έμφαση στους νέους ερευνητές.

Επιπρόσθετα, αναφορικά με τη συμμετοχή των ενηλίκων στη μάθηση, το 2018 το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών που συμμετείχαν στην εκπαίδευση και κατάρτιση⁴⁶ στην Ήπειρο ανήλθε σε 2% και ήταν κάτω του αντίστοιχου ποσοστού τόσο σε επίπεδο χώρας (4,5%), όσο και σε επίπεδο ΕΥ28(11,1%). Ως εκ τούτου είναι αναγκαίο να αναληφθούν κατάλληλα μέτρα για την αύξηση των ενηλίκων που συμμετέχουν σε ενέργειες διά βίου μάθησης.

Στόχος Πολιτικής 5: Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών

Με βάση το Αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο, το πρότυπο χωρικής οργάνωσης της Περιφέρειας στηρίζεται στην αρχή της ολοκληρωμένης αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων και υποδομών με ταυτόχρονη προστασία των στοιχείων που συνθέτουν το περιβάλλον και τοπίο της Ηπείρου. Συνοπτικά αναφέρεται ότι:

- Στον παράκτιο Ιόνιο χώρο προωθείται η ανάπτυξη του οργανωμένου (μαζικού) τουρισμού.

⁴⁶EUROSTAT, Participation rate in education and training (last 4 weeks) by NUTS 2 regions

- Η πεδινή και ημιορεινή ενδοχώρα (στα δυτικά του άξονα Άρτα - Ιωάννινα - Κακκαβιά) θα φιλοξενήσει τον κύριο όγκο των δραστηριοτήτων του πρωτογενούς (γεωργία, κτηνοτροφία, πτηνοτροφία, ποτάμιες ιχθυοκαλλιέργειες) και του δευτερογενούς τομέα (μεταποίηση αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, λοιπές βιομηχανικές μονάδες), εγκαταστάσεις εκμετάλλευσης ΑΠΕ και δευτερευόντως, ορισμένες ειδικές μορφές τουρισμού.
- Ο ορεινός χώρος της Πίνδου αποτελεί σημαντικό και αναξιοποίητο πόρο για την Περιφέρεια. Η Εγνατία Οδός βελτιώνει τις δυνατότητες πρόσβασης σε σημαντικό τμήμα του. Οι ήπιες τουριστικές δράσεις, η ορεινή γεωργία, η εκτατική κτηνοτροφία, η υλοτομία και οι εγκαταστάσεις εκμετάλλευσης ΑΠΕ, στο βαθμό που δεν αλλοιώνουν το τοπίο και παραμένουν συμβατές με τους κανόνες προστασίας του περιβάλλοντος, αποτελούν δραστηριότητες που μπορούν να αναπτυχθούν στον ορεινό χώρο.
- Τα τέσσερα μεγάλα αστικά κέντρα⁴⁷ εκτός από το βασικό κοινωνικό εξοπλισμό και τις εξυπηρετήσεις που φιλοξενούν, θα πρέπει να αποκτήσουν ταυτότητα διακριτή σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Επιπρόσθετα, επισημαίνεται η ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη της Ηπείρου που έχει το φυσικό περιβάλλον της περιοχής, το οποίο λόγω της απομόνωσής της διατηρήθηκε σχεδόν αδιατάρακτο και στο οποίο περιλαμβάνονται υψηλής ποιότητας οικοτουριστικοί φυσικοί πόροι. Επίσης, διατηρούνται σημαντικά στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της περιοχής (παραδοσιακοί οικισμοί, γεφύρια, κα) και αξιόλογοι αρχαιολογικοί χώροι. Οι παραπάνω πόροι αποτελούν σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα της Ηπείρου για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στον τομέα του τουρισμού, ενισχύοντας ταυτόχρονα και άλλες δραστηριότητες που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό.

Στο πλαίσιο αυτό, για την βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών της Ηπείρου κρίνεται αναγκαία η διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών, λαμβάνοντας υπόψη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής, σύμφωνα και με τον περιφερειακό σχεδιασμό. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να μειωθούν οι κάθε μορφής ενδοπεριφερειακές ανισότητες των αγροτικών και εν γένει απομακρυσμένων περιοχών και να ενισχυθούν οι υποβαθμισμένες (οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά κλπ) αστικές περιοχές. Επισημαίνεται ωστόσο ότι για έναν ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό σχεδιασμό σε τοπικό επίπεδο, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα Τοπικά Χωρικά Σχέδια, στην εκπόνηση των οποίων παρουσιάζονται καθυστερήσεις.

Τέλος, σημειώνεται ότι στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 εφαρμόζονται στρατηγικές στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης στην Ήπειρο οι οποίες περιλαμβάνουν:

- Στρατηγική για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη στο Δήμο Ιωαννιτών (Πρωτεύουσα και μεγαλύτερο αστικό κέντρο της Περιφέρειας).
- Στρατηγική στο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για τη δημιουργία πιλοτικής πολιτιστικής διαδρομής για τα αρχαία θέατρα της Ηπείρου.
- Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ):
 - Στρατηγική ΤΑΠΤοΚ – ΕΚΤ στην περιοχή της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης του Δήμου Ιωαννιτών με τίτλο «Τοπικό Πρόγραμμα για την ενίσχυση της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας»

⁴⁷Ιωάννινα, Ηγουμενίτσα, Πρέβεζα, Άρτα

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

- Στρατηγική ΤΑΠΤοΚ – ΕΚΤ στην περιοχή υλοποίησης του ΤΑΠΤοΚ-Leader της Ήπειρος ΑΕ με τίτλο «Επιχειρηματικότητα στην περιοχή Leader μέσω ΤΑΠΤοΚ-ΕΚΤ»
- Στρατηγική ΤΑΠΤοΚ – ΕΚΤ στην περιοχή υλοποίησης του ΤΑΠΤοΚ-Leader της ΕΤΑΝΑΜ ΑΕ ΟΤΑ με τίτλο «Δράσεις ΕΚΤ στις περιοχές ΤΑΠΤοΚ των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας & Θάλασσας».

2. Ενότητα 2: Βασικά προβλήματα, εμπόδια ή/και αστοχίες που αναδείχθηκαν κατά την υλοποίηση των στόχων και προτεραιοτήτων στρατηγικής της Περιφέρειας ανά τομέα πολιτικής

Τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν στο πλαίσιο της ΠΠ 2014-2020 και επέφεραν καθυστερήσεις στην ενεργοποίηση ή/και υλοποίηση παρεμβάσεων στην Περιφέρεια Ηπείρου, συνοπτικά είχαν ως ακολούθως:

Οριζόντια θέματα

- Κατά την έναρξη της ΠΠ 2014-2020, δεν είχε ολοκληρωθεί η προηγούμενη προγραμματική περίοδος (2007-2013) με αποτέλεσμα:
 - Αφενός να υπάρχει μεγάλος όγκος εργασιών για τους εμπλεκόμενους (φορείς διαχείρισης, δικαιούχοι).
 - Αφετέρου σημαντική βαρύτητα δόθηκε στην ολοκλήρωση των έργων της περιόδου 2007-2013, δεδομένου ότι αποτελούσε και κανονιστική διαδικασία και επιπρόσθετα περιλάμβανε την οριστικοποίηση των έργων που θα μεταφέρονταν στην επόμενη προγραμματική περίοδο (2014-2020) και έπρεπε να ληφθούν υπόψη στα νέα Προγράμματα.
- Η συγκρότηση των Επιτροπών Παρακολούθησης των ΕΠ του ΕΣΠΑ 2014-2020, πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2015, ενώ η έγκριση του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου και της ΥΠΑΣΥΔ, όπως και η σταδιακή ενεργοποίηση του ΟΠΣ πραγματοποιήθηκαν το 2^ο εξάμηνο του ίδιου έτους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να καθυστερήσει η ενεργοποίηση παρεμβάσεων στο πλαίσιο της ΠΠ 2014-2020.
- Για την ενεργοποίηση παρεμβάσεων στο σύνολο σχεδόν των τομέων πολιτικής της Περιφέρειας, έπρεπε να εκπληρωθούν μια σειρά από αιρεσιμότητες και αυτοδεσμεύσεις είτε σε εθνικό, είτε σε περιφερειακό επίπεδο (όπως η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, η Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική, η Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, η τροποποίηση του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων, η Εθνική Στρατηγική για την Υγεία κλπ.). Οι ανωτέρω υποχρεώσεις εκπληρώνονταν σταδιακά με αποτέλεσμα να υπάρχει καθυστέρηση στην ενεργοποίηση σχετικών με παρεμβάσεων.
- Για την ενεργοποίηση επιμέρους δράσεων έπρεπε να επιλυθούν θεσμικής φύσης θέματα ή / και να προηγηθεί διαβούλευση με αρμόδιες εθνικές αρχές και Υπουργεία (πχ. για θέματα των δράσεων κρατικών ενισχύσεων, θεσμικό πλαίσιο για την σύνταξη των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων κλπ.), παράμετροι οι οποίοι επέφεραν καθυστερήσεις στον σχεδιασμό και την ενεργοποίηση παρεμβάσεων.

Επιμέρους θέματα

- Υπήρξαν καθυστερήσεις στην ενεργοποίηση παρεμβάσεων σε επιμέρους τομείς (όπως επιχειρηματικότητα, ΤΠΕ, περιβάλλον, μεταφορές, ανθρώπινοι πόροι), που οφείλονταν στην ανάγκη εκπόνησης και έγκρισης Στρατηγικών στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων Εδαφικών Επενδύσεων και που ως διαδικασία έπρεπε να προηγηθεί.
- Ο νέος νόμος για τις δημόσιες συμβάσεις (ν.4412/2016), καθώς και η υποχρεωτική εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ), επέφερε σοβαρές καθυστερήσεις στη δημοπράτηση και συμβασιοποίηση των έργων (επηρεάσε κυρίως κατασκευαστικά έργα). Σημειώνεται ότι μετά την έκδοση ενός νόμου

μεσολαβεί κάποιο χρονικό διάστημα μέχρι την έκδοση των απαραίτητων εγκυκλίων, οδηγιών κλπ., οπότε και μπορεί ουσιαστικά να εφαρμοστεί ο νόμος. Προτείνεται να εξεταστεί η δυνατότητα εφαρμογής ενός νόμου από τη χρονική στιγμή που θα έχουν εκδοθεί όλες οι απαιτούμενες εγκύκλιοι, προδιαγραφές κλπ. και όχι από την ψήφισή του, ώστε να αποφεύγονται οι καθυστερήσεις.

- Οι δυσκολίες / αδυναμίες των Δικαιούχων είτε λόγω υποστελέχωσης/ έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού, είτε σε επιμέρους θέματα όπως η εφαρμογή του νέου θεσμικού πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις, η υλοποίηση δράσεων ως ΥΓΟΣ⁴⁸ κλπ., επέφεραν καθυστερήσεις είτε σε επίπεδο ενεργοποίησης παρεμβάσεων, είτε σε επίπεδο υλοποίησης.
- Η έλλειψη ώριμων έργων (κυρίως στους τομείς του περιβάλλοντος και των υποδομών μεταφορών) είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν καθυστερήσεις στην ενεργοποίηση παρεμβάσεων. Η εν λόγω παράμετρος αφορά και δράσεις που προβλέπονται σε ΒΑΑ/ΟΧΕ.
- Η διαδικασία των απαλλοτριώσεων επέφερε καθυστερήσεις στην ενεργοποίηση παρεμβάσεων στον τομέα των οδικών μεταφορών.
- Οι μεγάλες εκπτώσεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της δημοπράτησης έργων (κυρίως κατασκευαστικών), δημιουργούν προβλήματα στην απορρόφηση των προβλεπόμενων πόρων με κίνδυνο της απώλειας αυτών. Σημειώνεται ότι δεν υπάρχει πάντα η δυνατότητα έκδοσης νέων προσκλήσεων για την ένταξη νέων έργων (πχ. είτε λόγω χαμηλής ωριμότητας δυνητικών έργων ή γιατί τα έργα θα πρέπει να περιλαμβάνονται σε συγκεκριμένες στρατηγικές όπως ΣΠΕΜ κλπ.).
- Επιπρόσθετα, σε ότι αφορά δράσεις επιχειρηματικότητας:
 - Υπήρξαν καθυστερήσεις στην ενεργοποίηση σχετικών δράσεων κυρίως ερευνητικών έργων, λόγω της διαδικασίας της «επιχειρηματικής ανακάλυψης» που έπρεπε να ακολουθηθεί μετά την έγκριση της Περιφερειακής Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (2015).
 - Για την προκήρυξη δράσεων κρατικών ενισχύσεων έπρεπε να επιλυθούν μια σειρά τεχνικών/ διαχειριστικών θεμάτων όπως η μη ύπαρξη πρότυπων προσκλήσεων/ τυποποιημένων εντύπων, προβλήματα στη λειτουργία του Πληροφοριακού Συστήματος Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ), η επιλογή Ενδιάμεσων Φορέων Διαχείρισης δράσεων κρατικών ενισχύσεων κλπ. Αποτέλεσμα ήταν η καθυστέρηση στην προκήρυξη σχετικών δράσεων.
 - Από την ενεργοποίηση των σχετικών δράσεων προέκυψε ανάγκη μείωσης της γραφειοκρατίας που προκαλείται από τις απαιτήσεις των προκηρύξεων και επιβαρύνουν πέραν των υποψήφιων Δικαιούχων και το στάδιο της αξιολόγησης των προτάσεων. Ως ένα βαθμό αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της διασύνδεσης του ΠΣΚΕ με άλλα εθνικά συστήματα όπως TAXISnet, ΕΡΓΑΝΗ, ΓΕΜΗ κλπ., προκειμένου σημαντικό μέρος των πληροφοριών να αντλούνται και να ελέγχονται αυτόματα, μειώνοντας έτσι τον όγκο των εγγράφων που πρέπει να προσκομίσουν οι ενδιαφερόμενοι και παράλληλα επιταχύνοντας τις διαδικασίες έκδοσης αποφάσεων. Επισημαίνεται ότι στην αύξηση της γραφειοκρατίας και την καθυστέρηση αξιολόγησης των επενδύσεων συνέβαλε και η μη λειτουργία του πληροφοριακού συστήματος «Σώρευση» για τον έλεγχο της τήρησης των προϋποθέσεων του Κανονισμού de minimis. Διαπιστώνεται ότι το Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων λειτουργεί σαν μια βάση καταχώρισης δεδομένων και όχι σαν

⁴⁸Υπηρεσία Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος

πληροφοριακό σύστημα υποβολής, αξιολόγησης και παρακολούθησης των επενδύσεων και επομένως απαιτείται άμεσα η δημιουργία ενός νέου, εύχρηστου και λειτουργικού πληροφοριακού συστήματος.

- Οι δράσεις επιχειρηματικότητας που προκηρύσσονται από το ΕΠΑΝΕΚ δρουν ως ένα βαθμό ανταγωνιστικά με το περιφερειακό ΕΠ, καθώς προκηρύσσονται την ίδια περίοδο, αφορούν τις ίδιες δράσεις με πολλές φορές διαφορετικές προϋποθέσεις χρηματοδότησης δημιουργώντας σύγχυση στις επιχειρήσεις. Ως εκ τούτου κρίνεται αναγκαίο να υπάρξουν σημεία διαφοροποίησης μεταξύ του τομεακού και των περιφερειακών ΕΠ.
- Η ύπαρξη Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ουσιαστικά καταργεί την Περιφερειακή Στρατηγική καθώς δεν αφορά αποκλειστικά επενδύσεις Εθνικής εμβέλειας αλλά και επενδύσεις τοπικής σημασίας.
- Σε ότι αφορά δράσεις σχετικές με το περιβάλλον:
 - Η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού, χρήσεων γης και ξεκάθαρου ιδιοκτησιακού καθεστώτος (δασικές εκτάσεις, ΓΥΠ⁴⁹, αναδασμοί κλπ) και κτηματολογίου αποτελεί τη μεγαλύτερη δυσκολία στην ανάπτυξη και υλοποίηση των εκάστοτε σχεδίων.
 - Υπάρχει ένα εξαιρετικά περίπλοκο πλαίσιο στην υλοποίηση του κεντρικού σχεδιασμού και των τοπικών σχεδίων μέσω των δεκάδων αδειοδοτήσεων ή γνωμοδοτήσεων που απαιτούνται.
 - Υπάρχουν έργα (κυρίως στη διαχείριση αποβλήτων), τα οποία αντιμετωπίζονται ως ΥΓΟΣ, με αποτέλεσμα να δημιουργείται φόρτος εργασίας στους εμπλεκόμενους φορείς αλλά και καθυστερήσεις λόγω του ότι δεν είναι εξοικειωμένοι με την εν λόγω διαδικασία.
 - Σε ότι αφορά τα «Πράσινα σημεία», έχουν εντοπιστεί προβλήματα στη χωροθέτηση αυτών (χρήση γης), όπως επίσης και στο γεγονός ότι δεν εξαιρούνται από την έκδοση οικοδομικής άδειας (όπως ισχύει για άλλα έργα διαχείρισης αποβλήτων πχ. ΧΥΤΑ, ΣΜΑ).
- Σε ότι αφορά δράσεις για τους ανθρώπινους πόρους/ κοινωνική ένταξη:
 - Υπήρξε καθυστέρηση στην ενεργοποίηση δράσεων προώθησης ανέργων στην αγορά εργασίας καθώς και στήριξης εργαζομένων και επιχειρηματιών, λόγω του ότι οι εν λόγω δράσεις προβλέπεται να υλοποιηθούν μέσω κρατικών ενισχύσεων, ο ΟΑΕΔ που αποκλειστικά υλοποιούσε αντίστοιχες δράσεις στο παρελθόν δεν υποστήριξε τα περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και ως εκ τούτου θα πρέπει να γίνει η επιλογή άλλου Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης.
 - Υπήρξε καθυστέρηση στην ενεργοποίηση δράσεων στο πλαίσιο της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας κυρίως λόγω της ανάγκης ολοκλήρωσης του Σχεδίου Δράσης για την ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας από το αρμόδιο Υπουργείο. Επίσης, εκκρεμεί και ο καθορισμός Ενδιάμεσου Φορέα κρατικών ενισχύσεων (αφορά δράσεις ενίσχυσης κοινωνικών επιχειρήσεων).
 - Υπήρξε καθυστέρηση στην ενεργοποίηση των δράσεων στον τομέα της Υγείας, κυρίως λόγω επανασχεδιασμού της στρατηγικής (από το αρμόδιο Υπουργείου) και της διαβούλευσης που έπρεπε ακολουθήσει με την Ε.Ε.
 - Υπήρξε καθυστέρηση στην ενεργοποίηση των δράσεων για τους ΡΟΜΑ (με εξαίρεση τις δράσεις που συνδέονταν με τα Κέντρα Κοινότητας) αλλά και ανάγκης περαιτέρω εξειδίκευσης των δράσεων για την εν λόγω Ομάδα.

⁴⁹Γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας

Τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων που παρουσιάστηκαν

- Συνεργασία/ διαβούλευση της Διαχειριστικής Αρχής (Δ.Α.) της Περιφέρειας με τα αρμόδια Υπουργεία και Υπηρεσίες για τον συντονισμό σε τομεακές πολιτικές και την επίλυση επιμέρους θεμάτων (θεσμικού πλαισίου, διαχειριστικής φύσης κλπ.).
- Παροχή τεχνικής υποστήριξης για την ωρίμανση έργων.
- Για την υποστήριξη Δικαιούχων η Δ.Α. της Περιφέρειας έλαβε μια σειρά μέτρων όπως πραγματοποίηση ενημερωτικών συναντήσεων για την ενεργοποίηση δράσεων του ΕΠ, εκπαίδευση σε θέματα σχετικά με τις διαδικασίες του ΕΣΠΑ 2014-2020, έκδοση οδηγιών για τα μέτρα πληροφόρησης και επικοινωνίας, εξειδικευμένη υποστήριξη σε επιμέρους θέματα με κλπ..
- Ενεργοποίηση της ΜΟΔ για την συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξη δικαιούχων.

3. Ενότητα 3: Κύριες στρατηγικές επιλογές του φορέα και ιεράρχησή τους

Στόχος Πολιτικής 1: Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού

Η Περιφέρεια Ηπείρου θέτει ως κύριες προτεραιότητες στο πλαίσιο της ΠΠ 2021-2027 την ανάπτυξη της περιφερειακής οικονομίας με έμφαση τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της, την ενίσχυση της παραγωγικότητας και εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, την υποστήριξη των επιχειρήσεων για την αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, την αξιοποίηση των ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις, το δημόσιο και τους πολίτες, καθώς και την υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών για την απόκτηση των προσόντων και δεξιοτήτων που απαιτούνται από το νέο το επιχειρηματικό περιβάλλον που διαμορφώνεται από τον επερχόμενο οικονομικό, τεχνολογικό και ψηφιακό μετασχηματισμό.

Ενδεικτικά μέτρα που κρίνονται αναγκαία να στηριχθούν για το σκοπό αυτό αποτελούν:

- Η στήριξη δημοσίων ερευνητικών/ ακαδημαϊκών φορέων για την προαγωγή της ερευνητικής δραστηριότητας και της καινοτομίας στην Περιφέρεια συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης των απαιτούμενων υποδομών.
- Η στήριξη επιχειρήσεων για την ενίσχυση των επιδόσεών τους στην έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία καθώς και για τη συνεργασία τους με ερευνητικούς/ ακαδημαϊκούς φορείς.
- Η στήριξη των επιχειρήσεων για την αναβάθμιση προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και την ενίσχυση της εξωστρέφειά τους (δικτύωση, διεθνοποίηση).
- Η εστίαση των καινοτομικών επενδυτικών δραστηριοτήτων σε τομείς που η Περιφέρεια παρουσιάζει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα (μεταποίηση προϊόντων πρωτογενούς τομέα, ορεινή ποιοτική κτηνοτροφία, ειδικές και θεματικές μορφές τουρισμού, αξιοποίηση και ανάπτυξη νέων προϊόντων με βάση την αξιοποίηση των πόρων του φυσικού περιβάλλοντος κλπ.).
- Η αύξηση της αναγνωρισιμότητας και της εξωστρέφειας των προϊόντων των επιχειρήσεων με βάση την καθιέρωση ενός διεθνούς brand name "Epirus-Product" που θα εστιάζει στην ποιότητα.
- Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός οργανωμένων Υποδοχέων Επιχειρήσεων (Επιχειρηματικά Πάρκα κλπ.) με στόχο να αποτελέσουν κόμβους ανάπτυξης επιχειρηματικότητας με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος.
- Η δημιουργία υποδομών για την στέγαση και φιλοξενία και εκκόλαψη καινοτόμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων με έμφαση σε καινοτόμες δραστηριότητες που αξιοποιούν τους τοπικούς φυσικούς και παραγωγικούς πόρους και πλεονεκτήματα της Ηπείρου (προώθηση προϊόντων αγροδιατροφής, προώθηση ειδικών μορφών τουρισμού, καινοτόμα χρήση ΤΠΕ στην επιχειρηματική λειτουργία κλπ.).
- Η στήριξη επιχειρηματικών συνεργατικών σχηματισμών (Clusters) με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και την διεύθυνση σε νέες αγορές.
- Η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου φάσματος παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών διαθέσιμο προς τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τη δημόσια διοίκηση (διεύρυνση και συμπλήρωση παρεχόμενων ηλεκτρονικών υπηρεσιών e-government, e-procurement, e-inclusion, e-health, e learning, e-skilling, e-commerce).

- Αναβάθμιση της υποδομής ΤΠΕ των φορέων του δημοσίου.
- Η εμπάθυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού στις επιχειρήσεις με την υιοθέτηση νέων τεχνολογικών εργαλείων και ψηφιακών διαδικασιών στην παραγωγική και επιχειρηματική διαδικασία με στόχο την μετάβαση τους στην 4η Βιομηχανική Επανάσταση.
- Η στήριξη δράσεων για την ανάπτυξη δεξιοτήτων που απαιτούνται από το νέο ψηφιακό επιχειρηματικό περιβάλλον.

Στόχος Πολιτικής 2: Μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα μέσω της προώθησης της μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και μπλε επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων

Η Περιφέρεια Ηπείρου θέτει ως κύριες προτεραιότητες στο πλαίσιο της ΠΠ 2021-2027 την προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι) της Περιφέρειας από ποικίλους κινδύνους, την θωράκισή της έναντι των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή, την προστασία και ορθολογική διαχείριση των υδατικών της πόρων, την ολοκλήρωση του περιφερειακού σχεδιασμού για τη διαχείριση αποβλήτων, την βελτίωση του ενεργειακού αποτυπώματος του κτιριακού τομέα (δημοσίου/ ιδιωτικού) της Περιφέρειας, καθώς και την προώθηση της κυκλικής οικονομίας.

Ενδεικτικά μέτρα που κρίνονται αναγκαία να στηριχθούν για το σκοπό αυτό αποτελούν:

- Η εφαρμογή μέτρων προστασίας και ορθολογικής διαχείρισης των φυσικών πόρων της Ηπείρου λαμβάνοντας υπόψη το Εθνικό Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για την περίοδο 2021-2027 για τις περιοχές Natura καθώς και τα Σχέδια Διαχείρισης των περιοχών αυτών.
- Η ολοκλήρωση των χωροταξικών και κτηματολογικών σχεδίων κάθε επιπέδου (Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, Τοπικά Χωρικά Σχέδια, Κτηματολόγιο, Δασικοί Χάρτες κλπ.) για την προστασία των ευαίσθητων περιοχών, την αποφυγή κατακερματισμού της γης, καθώς και τη μείωση της ανασφάλειας, των καθυστερήσεων και της γραφειοκρατίας στην υλοποίηση επενδυτικών και διαχειριστικών σχεδίων.
- Η ολοκλήρωση των περιβαλλοντικών υποδομών για τη διαχείριση των αποβλήτων σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ Ηπείρου.
- Η υλοποίηση δράσεων για την προστασία των υδατικών συστημάτων της Περιφέρειας, βάσει των προτεραιοτήτων του Διαχειριστικού Σχεδίου Λεκανών Απορροής Υδατικού Διαμερίσματος Ηπείρου.
- Η υλοποίηση δράσεων για τον περαιτέρω εκσυγχρονισμό του δικτύου ύδρευσης, το έλεγχο των διαρροών και την προώθηση δράσεων εξοικονόμησης νερού.
- Η εφαρμογή μέτρων για την πρόληψη και διαχείριση των επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής με βάση το (υπό εκπόνηση) Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και τα Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας και το Σχέδιο δράσης για την πολιτική προστασία.
- Η εφαρμογή μέτρων για την πρόληψη και διαχείριση κινδύνων για φυσικούς κινδύνους μη σχετιζόμενους με το κλίμα (π.χ. σεισμοί, τεχνολογικά ατυχήματα κλπ.).
- Η υλοποίηση δράσεων που περιλαμβάνονται στα Σχέδια Διαχείρισης Βιώσιμης Ενέργειας.

- Η παροχή κινήτρων για την αύξηση της περιβαλλοντικής επίδοσης φορέων (δημοσίων / ιδιωτικών) με τη δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στη λειτουργία τους (πχ. μέτρα προώθησης ΑΠΕ μικρής κλίμακας, κλπ.)
- Η παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις για την ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας και τη δημιουργία αλυσίδων αξίας στην οικονομική δραστηριότητα με βάση την επανάκτηση και την επαναχρησιμοποίηση υλών της ανθρωπογενούς και επιχειρηματικής δραστηριότητας με βάση το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία.
- Η εφαρμογή μέτρων για την ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος η οποία σε σχέση με το μικροκλίμα της Περιφέρειας κρίνεται απαραίτητη.
- Η ενεργειακή αναβάθμιση και δημιουργική επανάχρηση δημόσιας/δημοτικής ακίνητης περιουσίας όπως παλαιά στρατόπεδα, εγκαταλελειμμένα δημόσια κτίρια κλπ.
- Η προώθηση δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης ομάδων πληθυσμού σε θέματα εξοικονόμησης ενέργειας, καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής, προώθησης της ανακύκλωσης και ενημέρωση για τα οφέλη από την κυκλική οικονομία.

Στόχος Πολιτικής 3: Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων ΤΠΕ

Η Περιφέρεια Ηπείρου θέτει ως κύριες προτεραιότητες στο πλαίσιο της ΠΠ 2021-2027 την ολοκλήρωση των αναγκαίων οδικών υποδομών που θα διασφαλίσουν την απρόσκοπτη κινητικότητα ενδοπεριφερειακά και διαπεριφερειακά με έμφαση στις αναγκαίες συνδέσεις με τους οδικούς άξονες ΔΕΔ-Μ, την ενίσχυση της οδικής ασφάλειας, τη στήριξη της πολυτροπικής ανάπτυξης των μεταφορών, την περαιτέρω ανάπτυξη των λιμενικών εγκαταστάσεων, η αξιοποίηση του υπό διαμόρφωση δικτύου υδατοδρομίων, τη σιδηροδρομική σύνδεση της με την υπόλοιπη χώρα, την ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, την ανάπτυξη υποδομών για τη μεταφοράς ενέργειας, καθώς και την περαιτέρω ανάπτυξη των ευρυζωνικών δικτύων.

Ενδεικτικά μέτρα που κρίνονται αναγκαία να στηριχθούν για το σκοπό αυτό αποτελούν:

- Η ενίσχυση της διεθνούς διασυνδεσιμότητας της Περιφέρειας (ολοκλήρωση του Δυτικού Άξονα: τμήμα Ιωάννινα – Κακκαβιά - σύνορα με Αλβανία, αναβάθμιση οδικού άξονα Ηγουμενίτσας - Σαγιάδας – Μαυροματίου - σύνορα με Αλβανία (κάθετος άξονας επί της Εγνατίας Οδού).
- Η ολοκλήρωση των συνδέσεων με τους οδικούς άξονες ΔΕΔ-Μ (όπως σύνδεση Πρέβεζας με Δυτικό Άξονα, σύνδεση Τζουμέρκων με Δυτικό Άξονα) και η σύνδεση καθορισμένων κόμβων και ΔΕΔ-Μ με δευτερεύουσες και τριτεύουσες συνδέσεις.
- Η ολοκλήρωση της διαπεριφερειακής σημασίας οδικών συνδέσεων.
- Η βελτίωση της ενδοπεριφερειακής κινητικότητας με έμφαση στη σύνδεση με αστικά, εμπορικά, οικονομικά κέντρα και τουριστικούς πόλους της Περιφέρειας.
- Η ολοκλήρωση εθνικών οδικών έργων που επηρεάζουν την αναπτυξιακή πορεία της Περιφέρειας (όπως ο αυτοκινητόδρομος Ε65).
- Η στήριξη της πολυτροπικής ανάπτυξης των μεταφορών στην Περιφέρεια σε σύνδεση με τους θαλάσσιους λιμένες και αερολιμένες της Περιφέρειας.
- Η στήριξη δράσεων οδικής ασφάλειας σύμφωνα με το Περιφερειακό Σχέδιο για την Οδική Ασφάλεια.
- Η στήριξη της αστικής κινητικότητας στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας με βάση τα Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας.

- Η περαιτέρω ανάπτυξη των λιμενικών εγκαταστάσεων της Περιφέρειας για εμπορική, τουριστική, επιβατική χρήση.
- Η στήριξη επενδύσεων για την αξιοποίηση του συστήματος αερομεταφορών συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών εμπορευμάτων και των μεταφορών με υδροπλάνα.
- Η στήριξη επενδύσεων για την ανάπτυξη δικτύου διανομής φυσικού αερίου.
- Η ολοκλήρωση των επενδύσεων στην Περιφέρεια Ηπείρου του αναπτυσσόμενου δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών με υπερυψηλές ταχύτητες (άνω του 1GB) και η επέκταση του μητροπολιτικού ευρυζωνικού δικτύου.
- Η υλοποίηση του Σχεδίου Ανάπτυξης Δικτύου 2019 – 2023 της ΔΕΔΔΗΕ.

Στόχος Πολιτικής 4: Μια πιο κοινωνική Ευρώπη – Εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

Η Περιφέρεια Ηπείρου θέτει ως κύριες προτεραιότητες στο πλαίσιο της ΠΠ 2021-2027 την περαιτέρω μείωση της ανεργίας και την βελτίωση των συνθηκών ένταξης και παραμονής στην αγορά εργασίας, την ενίσχυση προσόντων και δεξιοτήτων του άνεργου πληθυσμού καθώς και των εργαζομένων, την ανάληψη μέτρων για την εξάλειψη του φαινομένου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, την παροχή ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας καθώς και σε κοινωνικές υπηρεσίες, την ανάληψη ειδικών δράσεων για ομάδες του πληθυσμού που είναι πιο ευάλωτες όπως γυναίκες, ΑμεΑ, ηλικιωμένοι, κλπ., την προώθηση της διά βίου μάθησης και την παρακίνηση του ενήλικου πληθυσμού για τη συμμετοχή τους σε σχετικές δράσεις, την περαιτέρω αναβάθμιση των υποδομών εκπαίδευσης, την πρόσβαση όλων των πολιτών σε υπηρεσίες υγείας, καθώς και την βελτιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης.

Ενδεικτικά μέτρα που κρίνονται αναγκαία να στηριχθούν για το σκοπό αυτό αποτελούν:

- Η υποστήριξη ενεργητικών παρεμβάσεων για την αγορά εργασίας.
- Η στήριξη πολιτικών για την εξισορρόπηση μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής καθώς και την διατήρηση της γυναικείας απασχόλησης.
- Η ανάληψη μέτρων αντιμετώπισης της φτώχειας, της υλικής στέρησης και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Η παροχή ίσων ευκαιριών πρόσβασης των ευάλωτων ομάδων σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας κοινωνικές υπηρεσίες.
- Η προώθηση δράσεων προς όφελος της προσαρμοστικότητας και της παραγωγικότητας του ανθρώπινου δυναμικού και των επιχειρήσεων.
- Η υλοποίηση δράσεων με στόχο τη μείωση του αριθμού των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (NEETS).
- Η υλοποίηση δράσεων για την καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου.
- Η προώθηση της διά βίου μάθησης και αναβάθμιση των βασικών δεξιοτήτων του ενήλικου πληθυσμού.
- Η υλοποίηση επενδύσεων σε υποδομές φροντίδας ατόμων με αναπηρία.
- Η ενίσχυση των ικανοτήτων των κοινωνικών επιχειρήσεων και αύξηση της πρόσβασή τους σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και χρηματοδότηση.

- Η κάλυψη των αναγκών για την περαιτέρω βελτίωση των κτιριακών υποδομών καθώς και του εξοπλισμού σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση και δια βίου μάθηση και στις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ).
- Η ανάπτυξη υποδομών/δομών και έκθεση των μαθητών σε δράσεις υψηλής τεχνολογίας.
- Η προώθηση επενδύσεων στον τομέα της υγείας (όπως συστήματα πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, αξιοποίηση των ΤΠΕ, διαλειτουργικότητα συστημάτων) και η αύξηση της πρόσβαση όλων των πολιτών της Περιφέρειας σε υπηρεσίες υγείας.

Στόχος Πολιτικής 5: Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών

Η Περιφέρεια Ηπείρου θέτει ως κύριες προτεραιότητες στο πλαίσιο της ΠΠ 2021-2027 την ενίσχυση της χωρικής συνοχής, την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας και τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών, την ενίσχυση της ελκυστικότητας και την ανάδειξη της ταυτότητας των μεγάλων αστικών κέντρων, τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και την αναζωογόνηση υποβαθμισμένων αστικών περιοχών.

Ενδεικτικά μέτρα που κρίνονται αναγκαία να στηριχθούν για το σκοπό αυτό αποτελούν:

- Η στήριξη ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την ενίσχυση της ανάπτυξης (κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική) και της ασφάλειας αγροτικών, αστικών και παράκτιων περιοχών.
- Η εφαρμογή ολοκληρωμένων τοπικών/ενδοπεριφερειακών παρεμβάσεων σε αναπτυξιακούς τομείς αιχμής της Περιφέρειας (τουρισμός, πολιτισμός, Ανάδειξη της Ποιότητας των Προϊόντων Ηπειρώτικου Φυσικού Περιβάλλοντος) με την συμμετοχή των εμπλεκόμενων αναπτυξιακών φορέων
- Η στήριξη ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς με έμφαση στην ανάδειξη της ταυτότητας προϊόντων ή/ και περιοχών της Ηπείρου.
- Η στήριξη ολοκληρωμένου σχεδιασμού αναζωογόνησης και ενίσχυσης της ασφάλειας υποβαθμισμένων αστικών περιοχών.

Για τον σκοπό αυτό προτείνεται η επέκταση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης «πολιτιστική διαδρομή αρχαίων θεάτρων της Ηπείρου» και η ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού σε επιλεγμένες περιοχές της Περιφέρειας Ηπείρου όπως ο ιαματικός τουρισμός στην Κόνιτσα, ο περιπατητικός, ορειβατικός, φυσιολατρικός και ποδηλατικός τουρισμός στην Πίνδο, με εδαφικές επενδύσεις με πολύ συγκεκριμένο γεωγραφικό χωροταξικό προσδιορισμό σε περιοχές ειδικών χαρακτηριστικών όπως η περιοχή του Σουλίου – Αχέροντα και η περιοχή των Τζουμέρκων.

Προτείνεται επίσης η επιλογή ΟΧΕ Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στις αστικές περιοχές της Ηπείρου, όπου διαμένει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού.

4. Ενότητα 4: Ανάγκες χρηματοδότησης για τη νέα προγραμματική περίοδο 2021 – 2027

Οι χρηματοδοτικές ανάγκες θα προσδιοριστούν σε επόμενη φάση, με βάση την περαιτέρω εξειδίκευση του σχεδιασμού και τη διεύρυνση της διαβούλευσης σε Περιφερειακό επίπεδο.